

Fecr Yayınları: 470

ALİ ŞERİATİ'DE ALLAH-ÂLEM İLİŞKİSİ

Abdulkadir BAŞ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Kasım 2021

ISBN: 978-625-8005-14-1

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

ALİ ŞERİATİ'DE
ALLAH-ÂLEM
İLİŞKİSİ

Abdulkadir BAŞ

Ankara 2021

Abdulkadir BAŞ

1993 yılında Malatya/Pütürge'de doğdu. 2007'de Rize Çaykur İlköğretim Okulundan, 2011 yılında Rize Anadolu İmam-Hatip Lisesinden, 2016 yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2019 yılında Kalam Anabilim dalında Yüksek Lisans tezini bitirdi.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	7
ÖN SÖZ	9

BİRİNCİ BÖLÜM

ALİ ŞERİATİ'DE ALLAH TASAVVURU	11
I. Allah Tasavvuru	11
II. Allah'ın İspatı	16
III. Tevhid ve Şirk Anlayışı	24
A. Tevhid ve Şirkin Tanımı	24
B. Bir Dünya Görüşü Olarak Tevhid	33
C. Rabb	39

İKİNCİ BÖLÜM

ALİ ŞERİATİ'YE GÖRE ALLAH'IN ÂLEME MÜDAHALESİ	45
I. Âleme Müdahale Vasıtaları	45
A. Vahiy/Kur'an Algısı	45
B. Nübüvvet/Peygamber Algısı	51
C. Mucize	55
D. Kader Algısı	58
1. Bireyin Kaderi	58
2. Toplumun Kaderi	66
II. Sünnetullah/Tabiat Yasaları	68
A. Dua	68
B. Sünnetullah	74
C. Sünnetullah'ın Kur'an'î Boyutu	74
D. Ali Şeriatî'de Sünnetullah Algısı	76
E. Ali Şeriatî'de Dua Algısı	77
F. Determinizm	87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALİ ŞERİATİNİN DİN, İNSAN ve TOPLUM ALGISI----- 91

I. İnsan Algısı -----	91
A. İnsan Nedir-----	91
B. Yaratılış Kıssası Üzerinden İnsan-----	96
C. İlahi Trajedi ve Yalnız İnsan -----	101
D. Alinasyon Çeşitleri -----	103
1. Uydurma ya da Bozuk Dinler -----	104
2. Züht -----	105
3. Makinizm -----	107
4. Aşk ve İman -----	107
5. Bilgi/Kitap -----	108
II. Din Algısı-----	109
A. Din Nedir -----	109
B. Dine Karşı Din -----	117
C. İslam -----	121
III. Toplum Algısı-----	126
A. Toplum Nedir -----	126
B. Habil ve Kabil Üzerinden Toplum -----	128
C. Medeniyet-----	129
D. Hicret -----	134

SONUÇ ----- 139

KAYNAKLAR ----- 145

KISALTMALAR

bk.	: Bakınız
çev.	: Çeviren
Dr.	: Doktor
Hız.	: Hazreti
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
vb.	: Ve benzeri
vs.	: Vesaire
as	: Aleyhisselam
s.a.v.	: Sallallahu Aleyhi Vesellem
vd.	: Ve devamı
s.	: Sayfa
c.	: Cilt
Doç.	: Doçent
Prof.	: Profesör
yy.	: Yüzyıl
cc.	: Celle Celaluhu
ed.	: Editör
Öğr.	: Öğretim

ÖN SÖZ

Felsefe, Sosyoloji ve Dinler Tarihi alanında çalışmalarıyla bilinen Ali Şeriatî, XX. yüzyıl sonlarında yaşamış, İslam dünyasının yetiştirdiği önemli bir şahsiyettir. Sahabeler hakkındaki Şiiliğinden kaynaklandığını düşündüğümüz ifadeleri, hoşgörü sınırlarını zorlayan kusurlar olarak değerlendirilebilecek olan Ali Şeriatî, bilimsel liyakati, özgün bakış açısı, dindarlığı ve inandığı doğrular uğruna can verecek kadar yürekli kişiliğiyle sadece İran gençliğini arkasından sürüklemekle kalmamış, dünya Müslümanlarının öze dönüş çabasına katkıda bulunarak bir döneme de damgasını vurmuş bir mütefekkindir.

Ali Şeriatî'nin eserlerinin büyük bir kısmı, çeşitli yerlerde verdiği konferansların yazıya dökülmesinden oluşmaktadır. Eserlerini ve üzerinde kafa yorduğu konuları, insan, toplum ve din başlıkları altında toplamak mümkündür. Sadece kendi toplumu ya da İslam toplumlarını değil, tüm insanlığı eleştiriye tabi tutup hangi kriter ve ölçülerle hareket etmek gerektiği konusunda sürekli düşünce üretmiş olan Ali Şeriatî'nin en büyük avantajı, sadece İslam dünyasını tanımak değildir. Aynı zamanda o, Avrupa'da okumuş olması ve kişisel yeteneğiyle Batı'yı da çok iyi tanımaktadır. Bununla birlikte Doğu ile Batı'yı karşılaştırma konusunda da son derece başarılıdır.

Bu denli geniş yelpazede fikir üreten bir kişinin, Allah, insan ve âlem konusundaki fikirlerinin çalışma konusu yapılması, bizleri de öteden beri düşündüren bir husustu. O yüzden çalışma konusu olarak Ali Şeriatî'de Allah-Âlem ilişkisini belirledik. Müslüman coğrafyada, hem İslam dünyasını hem de Batı'yı bu kadar iyi bilen birisinin olması, olaylara son derece bilimsel bir şekilde yaklaşması, çağımızın soruları ve sorunla-

rına cevap bulmaya çalışması, onun eserlerini çalışma konusu olarak seçmemizde etkili olmuştur. Mamafih kelami yönünü ön plana çıkararak İslam dünyasının soru ve sorunlarına Ali Şeriatî’nin gözünden cevap verebilmeyi hedefledik.

Çalışmamızda, Ali Şeriatî’nin düşünce yapısını belirleyen önemli konu olan Tanrı düşüncesini merkeze alarak, Allah’ın âlemlerle ilişkisi ve bu ilişkinin mahiyeti hakkında derinlikli tespitler yapmayı hedefledik. Nitekim bu tespitler, onun meselelere bakışını daha bir netlikte gün yüzüne çıkaracaktır. Zira Ali Şeriatî’nin Allah anlayışı, olaylara nasıl baktığı ve düşüncelerini olabildiğince yalın ve de objektif bir şekilde aktarmaya çalıştık.

“Ali Şeriatî’de Allah-Âlem İlişkisi” adlı çalışmamızı üç ana başlık altında oluşturduk. Birinci bölümde, Ali Şeriatî’nin Allah tasavvurunu tevhid ve şirk bağlamında ele alırken Allah’ın ispatı konusundaki düşüncelerine de yer verdik. İkinci bölümde ise Ali Şeriatî’ye göre Allah’ın âleme müdahalesini, Kur’an, nübüvvet ve kader algısını, sünnetullah çerçevesinde değerlendirdik. Son bölümde ise Ali Şeriatî’nin din, insan ve topluma karşı düşüncelerini işledik.

Bu çalışmanın konusunu belirlemede yardımcı olan ve rehberlik eden danışman hocam Doç. Dr. Namık Kemal Okumuş’a, yazım sürecinde gerek fikirleri gerekse de düzeltmeleriyle yanımda olan arkadaşım Ahmet Hakan Yılmaz’a ve maddi ve manevi olarak arkamda olan aileme teşekkür ederim.

Abdulkadir BAŞ
Rize/2019